

It is noted that a healthy lifestyle of the students is a purposeful process of realization of organizational actions aimed at organization and creating a healthy lifestyle of the students (concepts, programs, projects); coordination with the interaction of the participants in the educational process at the university; adjustment and promotion of their activities in order to create conditions for healthy lifestyles of the students; distribution of authority and responsibility of the organizers of a healthy lifestyle.

The implementation of the subject "Health Promotion" helps to master the knowledge system, the principles and methods of the foundations of technologies of genetic mechanisms and provisions of human life, to support adaptation to external and internal environment; to form valeological outlook, to motivate for maintaining health as the main conditions for the functioning of creative and physical potential of the individual and use this knowledge in further practice.

Key words: *a healthy lifestyle, the students, the community, the teacher, the younger generation, a lifestyle, motivation of the students.*

УДК 376.016:502/577

О. А. Хованова, О. В. Гарбуз

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ КОРЕКЦІЇ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ, ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається проблема профільного навчання розумово відсталих дітей у нових умовах спеціальної освітньої системи. Автори пропонують шляхи практичного вирішення педагогічної проблеми профільного навчання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку. У статті наведено результати експериментальної апробації моделі професійно-трудової реабілітації дітей-сиріт із порушеннями розумового розвитку на базі спеціального навчального закладу інтернатного типу.

Ключові слова: *розумово відсталі учні, діти-сироти, трудова підготовка, профільне навчання, професійно-трудова реабілітація.*

Постановка проблеми. Проблема професійної підготовки розумово відсталих людей завжди була актуальною й залишається такою в сучасних умовах. Особливо значущою ця проблема стає під час вибору майбутньої професії та організації профільного навчання дітей-сиріт із вадами розумового розвитку.

Аналіз актуальних досліджень. Надзвичайно значимою складовою частиною системи корекційної роботи спеціального навчального закладу, від якої залежить загальний розвиток учнів і їх подальша інтеграція в суспільство, є їхня підготовка до трудової діяльності [4; 11].

Вивчення психолого-педагогічної літератури дозволило встановити, що в олігофренопсихології й олігофренопедагогіці завжди надавалося й надається велике значення трудовому вихованню розумово відсталих

учнів, про що свідчать численні дослідження [1; 4; 8; 10; 11 та ін.] У працях педагогів, які досліджували питання трудового виховання дітей із недорозвиненням інтелекту, відзначається, що педагогічно правильно організоване трудове виховання з ефективним засобом корекції недоліків розвитку розумової діяльності учнів з порушеннями інтелекту.

У дослідженнях В. Бондаря, Т. Власової, Т. Вісковатої, Г. Дульневої, С. Мирського, К. Турчинської та ін. визначено можливості корекційного навчання праці розумово відсталих учнів, розкрито значення цілеспрямованого психологічного та педагогічного впливу на процеси розвитку й соціалізації осіб з обмеженими можливостями здоров'я, їхню реабілітацію. Окремі положення щодо корекційної спрямованості трудового навчання розумово відсталих учнів представлені у працях Г. Мерсіянової та О. Хохліної.

Узагальнюючи проведений аналіз літератури з проблеми дослідження, можна зазначити, що неповноцінний розвиток розумово відсталих дітей утруднює формування певних трудових навичок, у силу чого проблема ефективності трудового навчання й виховання є не тільки важливим напрямом олігофренопедагогіки, а й проблемою, яку має вирішувати практика.

Вивчення педагогічної літератури та досвіду роботи з проблеми профільного навчання учнів спеціальних навчальних закладів дозволило встановити, що до теперішнього часу проблема профільного навчання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку, не достатньо вивчена ні на теоретичному, ні на практичному рівнях.

Мета статті – розглянути результати практичного вирішення педагогічної проблеми профільного навчання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку.

Виклад основного матеріалу. Виховання дитини в навчальних закладах інтернатного типу – це одна з важливих соціальних проблем. Особливо якщо це стосується спеціального навчального закладу, у якому виховуються та здобувають освіту діти-сироти з порушеннями інтелекту. У цьому разі проблема профільного навчання та його організація в спеціальному навчальному закладі для дітей-сиріт із порушеннями розумового розвитку набуває особливого значення.

На нашу думку, в умовах школи-інтернату для дітей-сиріт особливого значення набуває й цілеспрямована робота педагогічного колективу щодо формування особистості школяра з порушеннями психофізичного розвитку, його соціально-психологічної реабілітації, трудової адаптації, успішної соціалізації в суспільстві, яка відповідала існуючим інноваціям і сприяла

осучасненню традиційних підходів у підготовці учнів до самостійного життя. Виходячи із зазначеного, було вирішено провести експериментальне профільне навчання випускників спеціального навчального закладу для дітей-сиріт на базі школи-інтернату, у якій вони здобували базову освіту.

Отже, сьогодні робота колективу комунального закладу «Богодухівський спеціальний навчально-виховний комплекс» підпорядкована реалізації програми науково-педагогічного експерименту «Професійно-трудова реабілітація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку, шляхом організації профільного навчання в умовах навчально-виховного комплексу», який розпочато у 2004 році й триває по теперішній час. Підставою для початку експерименту є наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 27.12.2004 № 981/71.

Сутність нашої науково-дослідної роботи полягала в розробленні науково обґрунтованої моделі професійно-трудової реабілітації, що реалізується в системі профільного навчання розумово відсталих дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, за сільськогосподарським напрямом на базі навчально-виховного комплексу, як умови оптимальної професійної самореалізації таких дітей, інтеграції їх у суспільство та апробації розробленої моделі в практиці діяльності освітнього закладу зазначеної категорії.

Представимо матеріал про хід та результати проведення науково-педагогічного експерименту «Професійно-трудова реабілітація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку, шляхом організації профільного навчання в умовах навчально-виховного комплексу» на базі Богодухівського спеціального навчально-виховного комплексу.

На початку проведення експерименту було визначено структуру навчально-виховного комплексу. Для реалізації професійної підготовки на базі школи II ступеня було додатково відкрито групи професійно-технічного навчання розумово відсталих дітей-сиріт та вирішено організаційні питання: організовано та обладнано навчальні кабінети професійно-теоретичної підготовки, лабораторії для практичних занять, навчальне господарство, на базі яких учні будуть здобувати робітничі кваліфікації «Плодоовочівник», «Тваринник», «Озеленювач», «Квітникар».

Передбачалося, що перелік дисциплін з професійної підготовки дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку, буде збільшено за рахунок спецкурсів із трудового навчання та корекційно-розвиткових занять.

На перших етапах підготовки до експерименту була розроблена модель професійно-трудової реабілітації розумово відсталих дітей, зокрема, модель випускника комплексу, у якій визначено основні риси характеру, які мають бути притаманними випускникам Богодухівського навчально-виховного комплексу. Під час реалізації розробленої моделі запроваджено новітні реабілітаційні методики, спільні зусилля педагогічного колективу закладу та адміністрації було спрямовано на організацію професійно-трудового навчання дітей-сиріт на засадах системної предметно-практичної діяльності в поєднанні з комплексною реабілітацією, формування в учнів мотивації до праці, усвідомленого засвоєння ними знань, вироблення та закріплення професійних умінь і навичок, їх практичного використання.

У 2012/2013 навчальному році розпочався заключний етап педагогічного експерименту, який триває до теперішнього часу. Продовжується вивчення актуального напрямку соціальної реабілітації дітей-сиріт з розумовою відсталістю, реалізується план узагальнюючого етапу дослідження, здійснюється експертна оцінка стану підготовленого програмного та методичного забезпечення навчально-виховного процесу.

Наведемо проміжні результати експериментального дослідження.

Відповідно до робочих навчальних планів підготовки кваліфікованих робітників із професій плодоовочівник і тваринник учні III курсу груп професійно-технічного навчання опанували теоретичний матеріал та успішно пройшли виробничу практику, склали державну кваліфікаційну атестацію на присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник» з професій плодоовочівник і тваринник та одержали свідоцтва про присвоєння робітничої кваліфікації державного зразка.

У табл. 1 наведено рівень навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання за 2012/2013 навчальний рік.

Таблиця 1

Рівень навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання за 2012/2013 навчальний рік

Група	Кількість учнів	Рівень навчальних досягнень учнів								Успішність, %	Якість знань, %
		Початковий		Середній		Достатній		Високий			
		учнів		учнів		учнів		учнів			
ОЗ-11	10	0	0	4	40	6	60	0	0	100	60
КВ-12	10	1	10	7	70	2	20	0	0	90	20
ПЛ-21	11	0	0	4	36	7	64	0	0	100	64

Продовження Таблиці 1

ПЛ-22	12	1	8	7	59	3	25	1	8	91	33
ПЛ-31	8	0	0	5	63	3	37	0	0	100	37
ПЛ-32	7	0	0	2	29	5	71	0	0	100	71
Усього	58	2	3	29	50	26	45	1	2	97	47

На рис. 1 представлено порівняльний аналіз рівня навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання за 2012/2013 навчальний рік.

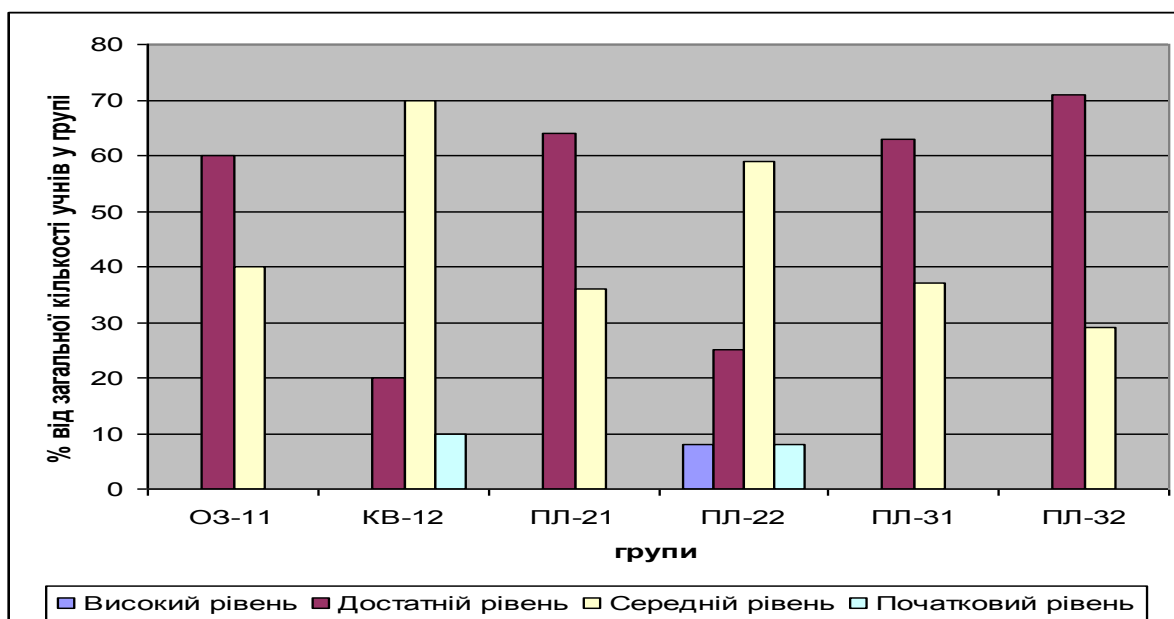

Рис. 1. Порівняльний аналіз рівня навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання за 2012/2013 навчальний рік

На завершальному етапі наукового дослідження нами проведено аналіз рівня знань учнів груп професійно-технічного навчання зі спеціальних предметів за 2012/2013 навчальний рік (рис. 2)

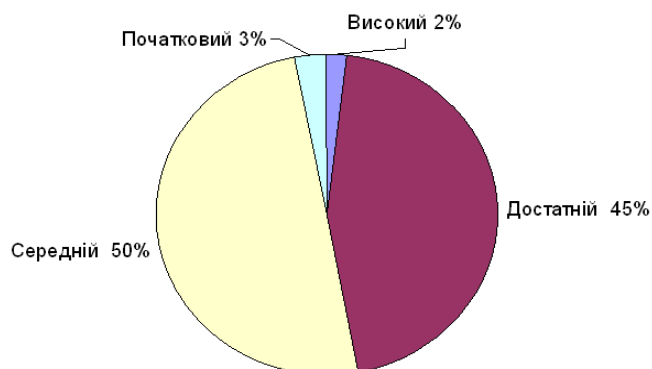

Рис. 2. Рівень знань учнів груп професійно-технічного навчання зі спеціальних предметів за 2012/2013 навчальний рік

Під час систематизації матеріалу про хід і результати проведення науково-педагогічного експерименту «Професійно-трудова реабілітація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребують корекції розумового розвитку, шляхом організації профільного навчання в умовах навчально-виховного комплексу» на базі Богодухівського спеціального навчально-виховного комплексу, який триває з 2005 р. по теперішній час, нами здійснено порівняльний аналіз результатів моніторингу динаміки навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання впродовж кількох років підготовки. Результати цього аналізу представлено на рис. 3.

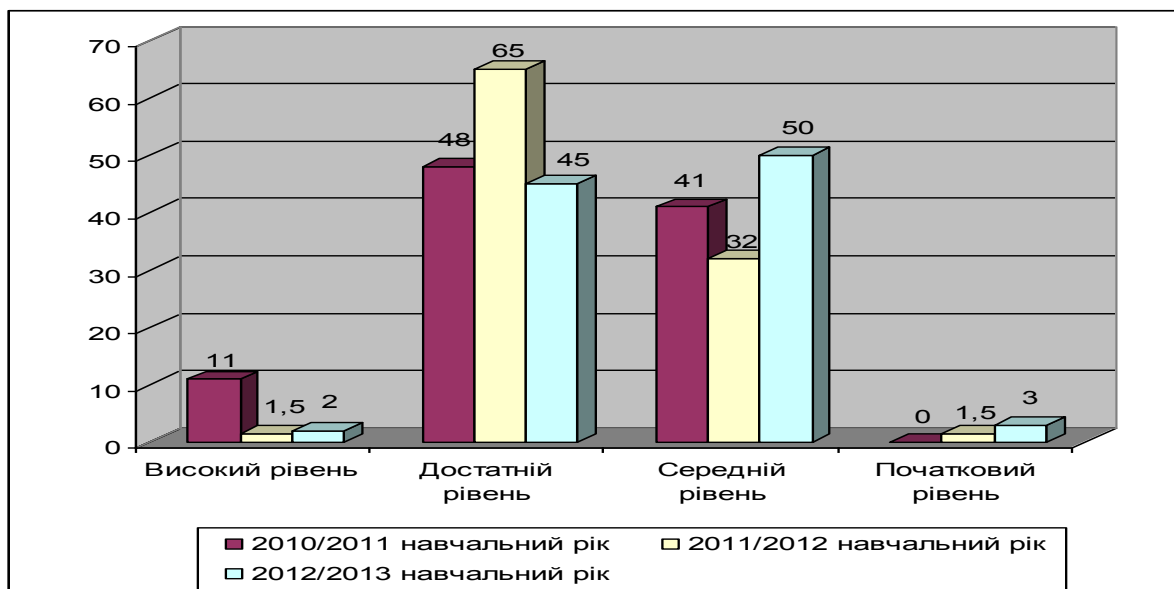

Рис. 3 Порівняльний аналіз результатів моніторингу динаміки навчальних досягнень учнів груп професійно-технічного навчання з 2010 по 2013 рік (у %)

Слід зазначити, що проведений нами моніторинг адаптації та соціалізації випускників минулих років дозволив встановити, що комплекс заходів щодо соціально-трудової реабілітації забезпечує конкурентоспроможність дітей-сиріт з вадами розумового розвитку на ринку праці, їх працевлаштування у звичайних виробничих умовах та успішної соціалізації в суспільстві.

Після одержання свідоцтва про присвоєння робітничих кваліфікацій «Плодоовочівник», «Тваринник», «Озеленювач», «Квітникар» випускники закладу працевлаштовуються на підприємствах Харкова та Харківської області. За результатами проведеного моніторингу результатів професійної підготовки впродовж усього періоду експериментального дослідження встановлено, що 87 % випускників закладу успішно адаптувалися в самостійному житті. Зазначимо, що у червні 2013 року випущено 15 учнів III курсу груп професійно-технічного навчання. Усі випускники працевлаштовані на підприємствах і організаціях Харківської області та м. Харкова і забезпечені житлом.

Висновки. Зважаючи на викладене вище, зазначимо, що хоча проведення науково-педагогічного експерименту з професійно-трудової реабілітації розумово відсталих дітей-сиріт шляхом організації профільного навчання в умовах навчально-виховного комплексу» ще триває, втім можна говорити про ефективність його результатів. Упровадження структурно-організаційної моделі профільного навчання створює оптимальні умови для подальшої соціальної реабілітації вихованців закладу, забезпечує всебічний розвиток, ефективність і дієвість комплексної реабілітації, підготовку їх до самостійного життя з урахуванням індивідуальних особливостей психофізичного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. І. Трудове навчання – основа всебічного розвитку особистості розумово відсталих учнів / В. І. Бондар // Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К. : Радянська школа, 1988. – 128 с.
2. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія управління : монографія / Т. М. Дегтяренко. – Суми : Університетська книга, 2011. – 403 с.
3. Концепція державної системи професійної орієнтації населення, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 842.
2. Мерсіянова Г. М. Корекційна спрямованість трудової підготовки дітей з недоліками розумового розвитку / Г. М. Мерсіянова, О. П. Хохліна // Педагогіка і психологія. – 1994. – Вип. 2. – С. 77–84.
2. Липа В. А. Психологические основы педагогической коррекции / В. А. Липа. – Донецк : Лебідь, 2000. – 319 с.
3. Профильное обучение: проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vestnik.ulsu.ru/issues/636/15/>.
4. Синьов В. М. Розумова відсталість як педагогічна проблема : навч. посіб. / В. М. Синьов. – К. : Діа, 2007. – 118 с.
5. Хохліна О. П. Формування діяльності в процесі трудового навчання молодших школярів / О. П. Хохліна // Початкова школа. – 2000. – № 8. – С. 51–52.
6. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні умови забезпечення корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку / О. П. Хохліна // Дефектологія. – 2000. – № 3. – С. 25–31.
7. Ширина Н. В. Организация профильного обучения в средней школе: нормативы, планирование, рекомендации / Н. В. Ширина. – Волгоград : Учитель, 2007.

РЕЗЮМЕ

Хованова Е. А., Гарбуз Е. В. Профильное обучение детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки, нуждающихся в коррекции умственного развития, как педагогическая проблема.

В статье рассматривается проблема профильного обучения умственно отсталых детей в новых условиях специальной образовательной системы. Авторы предлагают пути практического решения педагогической проблемы профильного обучения детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки, которые нуждаются в коррекции умственного развития. В статье приведены результаты экспериментальной апробации модели профессионально-трудоустройственной реабилитации детей-сирот с нарушениями умственного развития на базе специального учебного заведения интернатного типа.

Ключевые слова: умственно отсталые ученики, дети-сироты, трудовая подготовка, профильное обучение, профессионально-трудова́я реабилитация.

SUMMARY

Khovanova O., Garbuz O. Profile training of children-orphans and children deprived of parental care requiring correction of mental development as a pedagogical problem.

This paper addresses the problem of profile education of mentally retarded children in the new conditions of the special education system. It is noted that in a boarding school for children of special importance and purposeful work of the teaching staff on the formation of the individual student with impaired mental and physical development, its social and psychological rehabilitation, employment adjustment successful socialization in society, which is consistent with current innovations, promoted modernization of traditional approaches to prepare students for independent living. The authors offer the ways of solving practical problems of pedagogical profile education of orphans and children deprived of parental care, requiring correction intelligence development. The essence of research in this area, which was the development of evidence-based models of Vocational Rehabilitation, which is implemented in the system profile education of mentally retarded orphan children without parental care, in the direction of agricultural-based education center as a condition optimal professional fulfillment of children's integration into society and testing of the developed model in the practice of educational institution of that category. The authors describe a material that highlights the progress of research and teaching experiment «Vocational rehabilitation of orphans and children deprived of parental care, requiring correction of cognitive development by organizing training profile in terms of the education center». This paper presents the results of experimental testing of models Vocational rehabilitation of orphans with intellectual disabilities on the basis of special education boarding and results of a comparative analysis of the results of the monitoring of the dynamics of student achievements groups of vocational education within a few years of training. It is noted that the complex of measures on social and labor rehabilitation of students creates optimal conditions for further rehabilitation facility inmates. The conclusions on the feasibility for further implementation of structural and organizational model profile education of orphans and children deprived of parental care, requiring correction of intelligence development on the basis of special education boarding.

Key words: mentally retarded students, children, orphans, employment training, specialized education, vocational and occupational rehabilitation.